

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 13 czerwca 2016 r.

Sąd Rejonowy w G. W.. X Wydział Cywilny w następującym składzie:

**Przewodniczący:** SSR Andrzej Miszczak

**Protokolant:** Marta Andrzejewska

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2016 r. w G. W..

sprawy z **powództwa J. M.**

**przeciwko K. S. i M. N.**

o zapłatę

I. **zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz powoda 11 028 zł (jedenaście tysięcy dwadzieścia osiem) złotych z ustawowymi odsetkami od 11 września 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,**

II. **w pozostałym zakresie powództwo oddala,**

III. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w G. W.. na rzecz adw. M. K. wynagrodzenie w wysokości 2 952 (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa) złote, w tym podatek VAT 552 zł, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu,**

IV. **nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu pozwany kosztów zastępstwa procesowego,**

V. **nakazuje ściągnąć od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w G. W.. 1 107,04 (jeden tysiąc sto siedem złotych 04/100) tytułem brakujących kosztów sądowych,**

VI. **odstępuje od obciążania powoda obowiązkiem zapłaty brakujących kosztów sądowych, obciążającym nimi Skarb Państwa**

## UZASADNIENIE

**Powód – J. M.** - wniósł o zasądzenie solidarnie od K. S. i M. N. 21 000 zł zadośćuczynienia i 2 994,95 zł odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty; zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, że 4 listopada 2012 r. ok. godziny 2 w nocy został w swoim domu pobity przez pozwanych. Obrażenia jakich doznał oraz konieczność leczenia uzasadniają zasądzenie od pozwanych kwoty zadośćuczynienia, ponadto pozwani winni zwrócić mu koszty leczenia, w tym stomatologicznego oraz koszt naprawy szyby samochodowej wraz z anteną.

**Pozwani – K. S. i M. N.** – wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz każdego z nich zwrotu kosztów procesu (k.71-77, 81-86).

W uzasadnieniu wskazali, że sąd karny zasądził od K. S. nawiązkę na rzecz powoda w wysokości 4 000 zł, co w całości rekompensuje doznaną przez niego krzywdę. Sporządzona w postępowaniu karnym opinia psychiatryczna sprawia, że

roszczenie powoda jest niezasadne co do zasady i co do wysokości. Uszkodzenie zębów i naprawa szyby samochodowej wraz z anteną nie mają związku z ustalonym w postępowaniu karnym stanem faktycznym.

### **Sąd rejonowy ustalił co następuje:**

Ł. S. wyrokiem Sądu Rejonowego w G. W.. z 8 stycznia 2014 r. w sprawie VII K 249/13 został skazany za to, że w dniu 4 listopada 2012 r. o godzinie 2 na posesji w J. 24E działając wspólnie i w porozumieniu z nieletnim M. N. brał udział w pobiciu J. M. w ten sposób, że zadawał mu uderzenia z pięści w twarz, podduszał, kopał, a także uderzał kijem od szczytki po tułowiu i nogach w wyniku czego doznał on obrażeń licznych okolic ciała z sińcami i otarciami naskórka, które to obrażenia naruszają u pokrzywdzonego prawidłowe funkcjonowanie narządów ciała na okres poniżej 7 dni, czy naraził go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo skutku określonego w art. 158 § 1 k.k. lub 157 § 1 k.k. oraz wywołał u pokrzywdzonego zaburzenia adaptacyjne typu nerwicowego, które nie skutkowały wystąpieniem rozstroju zdrowia powyżej 7 dni. Na podstawie art. 46 § 2 k.k. sąd orzekł od K. S. na rzecz J. M. nawiazkę w wysokości 4 000 zł. K. S. zapłacił powodowi nawiazkę w wysokości 4 000 zł po tym, jak sąd zarządził mu wykonanie warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności.

M. N. w toku niniejszego procesu przyznał, że brał udział w pobiciu powoda za co K. S. został prawomocnie skazany. Ponadto Sąd Rejonowy w G. W.. postanowieniem z dnia 6 września 2013 r. w sprawie III RNow (...)uznał, że M. N. dopuścił się zarzucanego mu czynu z tą modyfikacją, że obrażenia ciała oraz rozstrój zdrowia pokrzywdzonego nie trwały dłużej niż 7 dni i zastosował wobec niego środek wychowawczy w postaci zobowiązania go do pisemnego przeproszenia pokrzywdzonego w terminie 1 miesiąca od daty uprawomocnienia się postanowienia i zobowiązano go do wykonania na rzecz pokrzywdzonego 10 godzin prac porządkowych w terminie 1 miesiąca od daty uprawomocnienia się postanowienia.

Pozwani 4 listopada 2012 r. udali się w nocy na posesję powoda, gdyż ich koleżanka wskazywała, że jakiś mężczyzna ją uderzył i oddalił się. Pozwani przyszedli do domu powoda, zaczęli walić w drzwi. Po ich otwarciu przez powoda, który w tym czasie spał, pozwani powiedzieli, że pobił on ich koleżankę. Powód odpowiedział, że to nie on i nic do nich nie ma. Pozwani krzyknęli „bierzemy dziadka na solo” i zaczęli go bić, zadawali ciosy tak jak ustalono w wyroku karnym w sprawie VII K (...). Po pewnym czasie do K. S. podbiegła osoba trzecia i odciągnęła go. M. N. jeszcze podduszał powoda. Wówczas podeszła do pozwanego ta trzecia osoba mówiąc: „stary ma kurwa dość” i odciągnęła pozwanego od powoda.

Po odejściu pozwanych powód doczołgał się do domu, obmył się, gdyż był cały zakrwawiony i zadzwonił do mieszkającego obok syna, który przybiegł z żoną i kuzynką. Oni zadzwonili na policję i pogotowie.

### **Dowód:**

- Odpis wyroku SR w G. W.. z 8 stycznia 2014 r. w sprawie VII K (...) k. 164-165
- Postanowienie SR w G. W.. z 6.09.2013 r. w sprawie III RNow (...) k.208 akt III RNow 243/13
- Protokół przesłuchania powoda z 28.11.2012 r. k.135-137
- Zeznania powoda k.114-116
- Zeznania pozwanego K. S. k.116
- Zeznania M. N. k.117

Powód został zabrany karetką do szpitala, gdzie rozpoznano u niego stłuczenie klatki piersiowej i kończyn dolnych. Wykonano usg jamy brzusznej, które nie wykazało zmian urazowych.

5 listopada 2012 r. powód zgłosił się do lekarza rodzinnego, który stwierdził u niego krwiaka okolicy oka prawego i lewego, rozległy krwiak okolicy łędźwiowej lewej, obrzęk, krwiak okolicy łokcia lewego. Obrzęk krwiak palucha lewego.

Powód otrzymał skierowanie do Poradni Chirurgicznej i na usg jamy brzusznej – w badaniu nie stwierdzono objawów uszkodzenia narządów wewnętrznych, rozpoznano że wątroba jest z zaznaczonymi cechami stłuczenia.

W Poradni chirurgicznej powód został przyjęty 6 listopada 2012 r. wykonano rtg stopy lewej nie dostrzegając kostnych zmian pourazowych. 16 listopada 2012 r. w poradni chirurgicznej unieruchomiono mu stopę na okres 3 dni. Po zdjęciu unieruchomienia stwierdzono niewielki obrzęk.

Lekarze przepisali mu kąpiele w soli, okłady i środki przeciwbólowe. Przez tydzień po pobiciu powód był cały obolały, ciężko było mu się ruszyć. W codziennych czynnościach związanych z gotowaniem, sprzątaniem, pomocą w ubiorze pomagała mu najbliższa rodzina. W chwili zdarzenia powód miał 62 lata, był inwalidą II grupy, po zawale i po poważnym wypadku samochodowym w 1983 roku chorował na nadciśnienie, chorobę wieńcową i cukrzycę.

W dniu 19 listopada 2012 r. powód zakupił w aptece sól (...) i fastum, co kosztowało go 28 zł.

W postępowaniu karnym lekarz medycyny sądowej W. C. uznał, że powód w wyniku pobicia z 4 listopada 2012 r. doznał obrażeń licznych okolic ciała z sińcami i otarciami naskórka. Z uwagi na niezakończenie procesu leczenia lekarz medycyny sądowej stwierdził, że obrażenia doznane przez powoda skutkują lekkim uszczerbkiem na zdrowiu do 7 dni zaznaczając, że po dostarczeniu dalszej dokumentacji medycznej możliwe będzie wydanie opinii uzupełniającej. W dniu 28 października 2013 r. ten sam biegły podtrzymał swój wniosek, że powód doznał lekkiego uszczerbku na zdrowiu. Wykluczył, aby pomiędzy usunięciem korzenia 45 zęba a pobiciem z 4 listopada 2012 r. istniał związek przyczynowo – skutkowy.

Obecnie w zakresie stopy lewej i prawej, stawów skokowych, w zakresie głowy, stawu łokciowego lewego, klatki piersiowej i okolicy lędźwiowej badaniem chirurgicznym nie stwierdza się odchyień od stanu prawidłowego, ruchomość w stawach skokowych jest prawidłowa, nie stwierdza się cech niestabilności. W ocenie chirurgicznej obrażenia w zakresie głowy, klatki piersiowej, kończyn dolnych, stawów skokowych, łokcia lewego i okolicy lędźwiowej nie spowodowały trwałego uszczerbku na zdrowiu powoda. Biegły chirurg w całości zgodził się z opinią sporządzoną w postępowaniu karnym przez biegłego z zakresu medycyny sądowej W. C. z 28 października 2013 r.

#### **Dowód:**

- Karta informacyjna leczenia szpitalnego z 4.11.2012 r. k.10
- Dokumentacja medyczna k.11, 18-20
- Badanie ultrasonograficzne z 5.11.2012 r. k.14 akt III RNow 243/13
- Rachunek k.38
- Wydruki zdjęć k.21-35
- Opinia biegłego medycyny sądowej z 3.01.2013 r. w sprawie VII K 249/13 k.138-139
- Opinia biegłego medycyny sądowej z 28.10.2013 r. w sprawie VII K 249/13 k.14-148
- Opinia biegłego z zakresu chirurgii Z. G. k.185-190
- Zeznania powoda k.114-116

7 lutego 2013 r. powód zgłosił się do lekarza stomatologa S. G., który stwierdził złamanie zęba 45. W znieczuleniu miejscowym usunięto korzeń zęba.

13 listopada 2013 r. powód zgłosił się do (...) w G. W.. w celu zaplanowania leczenia, poinformował stomatologa, że został rok wcześniej pobity. Stwierdzono, że zęby 41, 31 ze względu na rozchwianie III stopnia wymagają usunięcia, zęb

43 wymaga odbudowy protetycznej w postaci wkładu koronowo – korzeniowego i korony metalowo – ceramicznej, zęb 42 – wskazane jest leczenie kanałowe i odbudowa protetyczna w postaci wkładu koronowo – korzeniowego i korony protetycznej metalowo – ceramicznej, zęb 33 – wskazana jest odbudowa w postaci wkładu koronowo – korzeniowego i korony metalowo – ceramicznej, na zębie 34 jest obecnie korona metalowa, która powinna być wymieniona ze wskazań protetycznych i wykonana korona metalowo – ceramiczna po ewentualnym przeleczeniu kanałowym zęba; zęb 16 ze względu na rozchwianie powinien być usunięty. W celu uzupełnienia brakujących zębów wskazane jest wykonanie protezy całkowitej w szczęcie i protezy częściowej osiadającej w żuchwie. Za konsultację powód zapłacił 50 zł.

7 listopada 2013 r. powód wykonał rtg pantomogram za który zapłacił 60 zł. W 15 stycznia 2015 r. za usunięcie zęba 42, 41 i znieczulenie powód zapłacił 100 zł. 28 stycznia 2015 r. za wypełnienie zęba i usunięcie zęba 17 powód zapłacił 200 zł. 24 lutego 2015 r. za znieczulenie miejscowe powód zapłacił 100 zł. 23 kwietnia 2015 r. powód odbył leczenie protetyczne co kosztowało go 450 zł.

### **Dowód:**

- Zaświadczenie lek. stom. S. G. z 15.10.2013 r. k.12
- Konsultacja z 13.11.2013 r. k.13
- Rachunki k.36-37
- Wydruki zdjęć k.21-35
- Zeznania powoda k.114-116

W związku z wypadkiem komunikacyjnym w 1983 r. powód utracił zęby w łuku górnym. Braki uzupełnił protezą górną akrylową osiadającą opartą o okoronowany zęb 1.7. Od tego czasu dwukrotnie wymieniał protezę górną – w 1992 r. i 1993 r. Ostatni raz przed pobiciem u stomatologa był w 1993 r. Powód cierpi na nadciśnienie tętnicze i chorobę wieńcową. W 2005 r. przeszedł zawał, od 2010 r. choruje na cukrzycę w związku z czym zażywa leki.

U powoda łuk górny jest bezzębny, w łuku dolnym znajdują się jedynie 3 zęby – 3.3, 3.2, 4.3. Wskazują one recesję III stopnia wg M. (recesja dziąsłowa przekraczająca linię śluzówkowo – dziąsłową, tkanki w przestrzeniach międzyzębowych posiadają dokoronowaną pozycję względem brzegu recesji). Zęb 3.2 wykazuje ruchomość II/III stopnia. Dziąsła są rozpułchnione i ciemnoczerwone, co świadczy o stanie zapalnym. Korony zębów pokryte są znacznymi złożami płytki nazębnej i kamienia.

Badanie głębokości przestrzeni pomiędzy brzegiem dziąsła a przyczepem nabłonkowym wskazuje na wartość od 3 do 7mm, podczas gdy fizjologiczna wartość wynosi od 0,5 do 1 mm, co kwalifikuje powoda jako osobę obciążoną chorobą przyzębia w przebiegu chorób systemowych. Krwawienie dziąseł po zgłębnikowaniu sondą periodontologiczną wystąpiło w każdej badanej powierzchni, co daje wartość 100 % wskaźnika (...).

Proteza górna wymaga wymiany z powodu uszkodzenia płytki, zmienionych warunków protetycznych, jak i okresu jej użytkowania – od 1993 r. Uzębienie resztkowe w żuchwie wykazuje konieczność leczenia periodontologicznego, zachowawczego i protetycznego. (...) wymagają ubytki w zębie 33 i 43. W przypadku niepodjęcia leczenia prawdopodobna jest utrata resztkowego uzębienia.

Powód ma znaczne zaniki kości w okolicach zębów siecznych żuchwy. S. 3.1 i 4.1 były pograżone w kości zaledwie na kilka milimetrów (tylko wierzchołkiem korzenia). Fizjologicznie korzeń zęba pokryty jest blaszką kostną wyrostka zębodołowego, aż do szyjki zęba.

Nie można stwierdzić czy w wyniku pobicia z 4 listopada 2012 roku doszło do uszczerbku na zdrowiu w postaci uszkodzenia lub rozchwiania zębów.

**Dowód:**

- Opinia biegłego stomatologa M. D. k.211-218

Powód po zdarzeniu miał problemy ze snem. Budził się przy każdym hałasie. 29 listopada 2012 r. powód otrzymał skierowanie do (...), gdzie zgłosił się 5 grudnia 2012 r. i był leczony do 12 września 2014 r. z rozpoznaniem „nieograniczone zaburzenia snu z lękami F.51.0”. Odbywał wizyty w poradni zdrowia psychicznego w dniach: 4 lutego 2013 r. (przepisano mu leki oraz skierowano do poradni psychologicznej), 10 marca 2013 r. (przepisano mu leki), 27 marca 2013 r. (porada psychologiczna), 5 kwietnia 2013 r. (porada psychologiczna), 6.05.2013 r. (przepisano mu leki), 30 kwietnia 2014 r. (skierowano do poradni psychologicznej), 25 lipca 2014 r. (porada psychologiczna), 12 września 2014 r. (porada psychologiczna)

W postępowaniu karnym powołany biegły psychiatra rozpoznał u powoda zaburzenia adaptacyjne typu nerwicowego. Biegła wskazała, że zaburzenia nerwicowe trwają czasowo długo. Ze względu na rodzaj zdarzenia, z jakim są związane zaburzenia adaptacyjne J. M., biegła przewidywała długotrwałe utrzymywanie się zaburzeń, co nie skutkowało wystąpieniem u niego rozstroju zdrowia na okres powyżej 7 dni.

Powód nie jest upośledzony umysłowo, nie cierpi na chorobę psychiczną. Powód cierpiał na zaburzenia adaptacyjne związane z pobiciem w dniu 4 listopada 2012 r., które utrzymywały się do 12 września 2014 r., co skutkuje powstaniem u niego długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w wysokości 5%.

**Dowód:**

- Dokumentacja z poradni zdrowia psychicznego k.14-17
- Wydruki zdjęć k.21-35
- Opinia biegłego psychiatry B. B. złożona w postępowaniu karnym VII K (...) k.149-163
- Opinia biegłego psychiatry W. S. k.247-256
- Zeznania powoda k.114-116

Po nocy z 4 listopada 2012 r. powód stwierdził uszkodzenie szyby czołowej w swoim samochodzie oraz anteny radiowej. Postępowanie karne w tym zakresie, wobec niewykrycia sprawcy zostało umorzona. Pozwani zaprzeczyli, aby dokonywali zniszczeń w samochodzie powoda. 14 grudnia 2012 r. powód zakupił antenę oraz szybę czołową do swojego samochodu za kwotę 1 884,04 zł brutto. Za wymianę szyby zapłacił 280 zł netto a za wymianę anteny 90 zł netto.

**Dowód:**

- Rachunek k.39
- Protokół oględzin pojazdu z 12.12.2012 r. k.53-60 akt III RNow 243/13
- Zeznania powoda k.114-116
- Zeznania pozwanego K. S. k.116
- Zeznania M. N. k.117

**Sąd rejonowy zważył co następuje:**

**STAN PRAWNY**

Zgodnie z art. 445 § 1 k.c. w wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Artykuł 444 § 1 i 2 k.c. przewiduje zaś, iż w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty.

Podstawą odpowiedzialności pozwanych jest art. 415 k.c. zgodnie z którym kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Zgodnie z art. 11 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną. Prowadzenie postępowania dowodowego na powyższe okoliczności byłoby niedopuszczalne. W związku z tym, że skazanym za przestępstwo był wyłączenie K. S., to tylko w stosunku do niego sąd związany jest ustaleniami sądu karnego w wyroku. Pozwany M. N. nie kwestionował okoliczności faktycznych stanowiących podstawę wyroku karnego i przyznał, że brał udział w pobiciu powoda razem z K. S.. Powyższe ma oparcie w dokumentach zgromadzonych w aktach III RNow 243/13, w tym postanowieniu z 6 września 2013 r. Wobec przyznania tych okoliczności przez M. N., sąd uznał te okoliczności jako niesporne.

### **ZADOŚĆUCZYNIENIE ZA DOZNANĄ KRZYWDĘ**

Krzywda, której naprawienia może domagać się podmiot na podstawie art. 445 k.c., stanowi niemajątkowy skutek naruszenia dóbr osobistych, wywołany uszkodzeniem ciała, rozstrojem zdrowia, pozbawieniem wolności lub skłonieniem za pomocą podstępem, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności do poddania się czynowi nierządному. Uszczerbki te mogą polegać na fizycznych dolegliwościach i psychicznych cierpieniach bezpośrednio związanych ze stanem zdrowia, ale też z jego dalszymi następstwami w postaci odczuwanego dyskomfortu w wyglądzie, mobilności, poczuciu osamotnienia, nieprzydatności społecznej bądź nawet wykluczenia. W judykaturze i doktrynie dość powszechnie przyjmuje się wyłącznie kompensacyjny charakter ochrony majątkowej udzielanej pokrzywdzonemu i niedopuszczalność przypisywania jej funkcji represyjnych. Kompensata majątkowa ma na celu przewyciężenie przykrych doznań. Służyć temu ma nie tylko udzielenie pokrzywdzonemu należynej satysfakcji moralnej w postaci uznania jego krzywdy wyrokiem sądu, ale także zobowiązanie do świadczenia pieniężnego, które umożliwi pełniejsze zaspokojenie potrzeb i pragnień pokrzywdzonego lub wesprze realizację wskazanego przez niego celu społecznego.<sup>1</sup>

Ustalenie krzywdy ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. W żadnym razie ustalony stopień utraty zdrowia nie jest równoznaczny z rozmiarem krzywdy i wielkością należnego zadośćuczynienia<sup>2</sup>. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia<sup>3</sup>. Okoliczności indywidualne, związane z pokrzywdzonym, powinny zostać uwzględnione przy zastosowaniu zobiektywizowanych kryteriów oceny (np. sytuacja rodzinna - osoba samotna, jedno dziecko, rodzina wielodzietna, czy wiek pokrzywdzonego - młody, dojrzwały, starszy). Wpływ na odczuwanie dyskomfortu, zwłaszcza związanego z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, może mieć sytuacja majątkowa pokrzywdzonego (np. warunki mieszkaniowe, dochody z pracy lub kapitału), wyznaczając poziom wydatków konsumpcyjnych, mogących zrównoważyć mu doznane cierpienia.<sup>4</sup> Z uwagi na kompensacyjny charakter zadośćuczynienia za krzywdę powszechnie uważa się, że ustalenie odpowiedniej sumy nie może polegać na przyznaniu wyłącznie symbolicznej kwoty pieniędzy, chyba że sam pokrzywdzony domaga się raczej satysfakcji moralnej. Przy określaniu wysokości zadośćuczynienia znajomość poziomu życia pokrzywdzonego i społeczeństwa powinna służyć ustaleniu zakresu potrzeby i pragnień pokrzywdzonego, których kompensata

sprawi mu satysfakcję. Nie ma natomiast żadnych szczególnych podstaw do miarkowania zadośćuczynienia, a za „odpowiednią sumę” należy uznać świadczenie odpowiadające wielkości wyrządzonej krzywdy.

Z uwagi na niemajątkowy charakter krzywdy nie jest możliwe jej określenie w pieniądzu, jednak z reguły wysokość zadośćuczynienia powinna odpowiadać wielkości ustalonej krzywdy, ponieważ w przybliżeniu świadczenie stanowić ma ekwiwalent utraconych dóbr. Świadczenie w postaci zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę ma charakter jednorazowy. Nawet w związku z trwałymi dolegliwościami fizycznymi lub psychicznymi pokrzywdzonego nie może on domagać się z tych powodów renty. Nie ma też podstaw do żądania ponownego zadośćuczynienia w razie nasilenia się ujemnych skutków naruszenia dobra osobistego, poza sytuacją, gdy są one następstwem zdarzenia nieuwzględnionego wcześniejszym orzeczeniem.

Zdanie orzekającego sądu adekwatną kwotą zadośćuczynienia do krzywdy jakiej doznał powód w wyniku pobicia z 4 listopada 2012 r. będzie kwota 15 000 zł. Powyższa kwota uwzględnia brutalność, stopień winy pozwanych i okoliczności zajścia a przede wszystkim skutki jakie działanie pozwanych wywołało w życiu powoda, w tym konieczność poddania się leczeniu u lekarza rodzinnego, w poradni chirurgicznej oraz w poradni zdrowia psychicznego. Kwota ta uwzględnia ból i cierpienie związane z pobiciem. Taka wysokość zadośćuczynienia w pełny zakresie zrekompensuje krzywdę jakiej doznał powód, nie wzbogacając go w sposób nieuzasadniony kosztem pozwanych. W związku z tym, że sąd uznał, że w zakresie uszkodzeń uzębienia powód nie doznał szkody pozostające w związku z przyczynowo – skutkowym z pobiciem z 4 listopada 2012 r., krzywdy związanej z tymi obrażeniami nie uwzględnił przy miarkowaniu kwoty zadośćuczynienia.

W związku z faktem, że w wyroku karnym zasądono od K. S. na rzecz powoda nawiązkę w wysokości 4 000 zł, która to nawiązka miała na celu zrekompensowanie pokrzywdzonemu przestępstwem krzywdy doznanej w związku z pobiciem oraz mając na uwadze, że pozwani odpowiadają solidarnie za skutki dokonania czynu zabronionego (art. 441 § 1 k.c.) sąd pomniejszył należne powodowi zadośćuczynienie o kwotę 4 000 zł i zasądził 11 000 zł solidarnie od pozwanych.

### **SKUTKI POBICIA W OBSZARZE ZDROWIA SOMATYCZNEGO POWODA**

Sąd uznał za wiarygodne, mające oparcie w zasadach wiedzy i doświadczenia życiowego zeznanie powoda, który wskazał, że przez tydzień po pobiciu miał problem z poruszaniem się, odczuwał ból, nie mógł wykonywać czynności w domu, w przygotowaniu posiłków, porządkach. W świetle doznanych obrażeń, sińców, stłuczeń ciała, w tym kończyn dolnych takie ograniczenia są normalnym następstwem zadanych mu ciosów. W tym kontekście ból i cierpienie związane z obrzękami, sińcami, stłuczeniami powodowały znaczny dyskomfort w życiu powoda, który w zakresie prowadzenia domu musiał zdać się na pomoc najbliższych członków rodziny, co potęgowało poczucie krzywdy i stopień negatywnych następstw w wyniku pobicia. W poradni chirurgicznej na okres 3 dni jego stopa została unieruchomiona co dodatkowo utrudniało jego poruszanie się, komfort życia, wpływając na stopień krzywdy. Sam fakt, że biegły chirurg nie dostrzegł trwałych lub długotrwałych uszczerbków na zdrowiu nie przesądza o tym, że powodowi nie należy się zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Stopień uszczerbku na zdrowiu jest tylko jednym z czynników, które sąd bierze pod uwagę przy wymiarze należnego pokrzywdzonemu zadośćuczynienia. Należy również wskazać, że chociaż powód przed pobiciem cierpiał na schorzenia somatyczne tj. cukrzyca, nadciśnienie, był po zawale, a więc musiał pozostawać pod opieką lekarza, to jednak zadane mu przez pozwanych ciosy sprawiły, że oprócz normalnych, regularnych wizyt powód w kalendarz swoich czynności dnia codziennego musiał wpisać dodatkowe wizyty lekarskie i badania medyczne mające na celu przywrócenie jego stanu zdrowia do stanu sprzed pobicia. Sama konieczność dojazdu z J. do lekarza w G. W., zapisywanie się a następnie oczekiwanie na wizyty lekarskie, przy obrażeniach ciała jakich doznał powód, bólu jaki odczuwał w związku z nimi oraz ze świadomością swojego wyglądu – krwiaki w okolicach oka prawego i lewego, stanowiły znaczny dyskomfort dla powoda.

### **SKUTKI POBICIA W OBSZARZE ZDROWIA PSYCHICZNEGO**

Nie można również nie uwzględnić skutków jakie pobicie wywołało w obszarze zdrowia psychicznego. Biegły psychiatra powołany w niniejszym postępowaniu rozpoznał u powoda zaburzenia adaptacyjne, jako skutek pobicia z 4 listopada 2012 r. wskazując, że utrzymywały się one do 12 września 2014 r. Biegły przyjął, że długotrwały uszczerbek

na zdrowiu w obszarze zdrowia psychicznego jaki doznał powód w wyniku działania pozwanych wyniósł 5 %. W ocenie sądu rejonowego opinia psychiatry jest pełna, jasna, zrozumiała a wnioski w niej wyciągnięte mają pełne odzwierciedlenie w części motywacyjnej opinii, której metodologia jest sprawdzalna i posiada oparcie w zasadach wiedzy psychiatrycznej. W związku z powyższym należy zwrócić uwagę, że powód już od 5 grudnia 2012 r. zaczął korzystać z pomocy psychiatrycznej w związku z zaburzeniami snu i lękami, jakie ujawniły się po pobiciu i z nim związanymi. Jest to normalna reakcja organizmu na zaburzenie snu poprzez brutalne pobicie i sytuację stresującą jaką było zadawanie mu ciosów w nocy przez dwóch nieznanych mu sprawców. Podkreślić należy, że powód pobity został przed swoim domem, w środku nocy. Został wybudzony ze snu głośny waleniem w drzwi a następnie brutalnie zaatakowany przez pozwanych, którzy zadawali mu ciosy, podduszali. Tym samym dom – miejsce dla każdego normalnego człowieka postrzegane jako oaza spokoju, bezpieczeństwa – dla powoda zaczął kojarzyć się z brutalnym pobiciem z 4 listopada 2012 r. W tym kontekście nie budzą wątpliwości zeznania powoda, który wskazuje na kłopoty ze snem, budzenie się na każdy hałas wywołany w okolicy jego domu. Z takim problemami zgłosił się do psychiatry i był leczony przez prawie dwa lata. Twierdzenia pozwanych, że korzystanie z pomocy psychiatrycznej czynione było wyłącznie na potrzeby niniejszego procesu jest pozbawione podstaw w kontekście dokumentacji z (...), opinii biegłego i świadczą tylko o braku elementarnego poczucia empatii i zrozumienia skutków jakie pobicie wywołało dla zdrowia 62 letniego człowieka, schorowanego człowieka.

Kwestionowanie opinii psychiatry przez pozwanych i wskazywanie, że wyłącznie subiektywne odczucia nie mogą być podstawą wniosków opinii jest niezrozumieniem psychiatrii. O ile takie twierdzenia może wyciągał biegły chirurg, który subiektywne odczucia pokrzywdzonego może zweryfikować poprzez fizykalne badania ciała, dokumentację medyczną, w tym zdjęcia rtg, usg, to w przypadku psychiatrii nie ma takich możliwości. Psychiatra stosuje metodologię swoistą dla tej dziedziny wiedzy medycznej i dokonuje oceny wypowiedzi i zachowania osoby badanej, weryfikując je poprzez zadawanie pytań, obserwując jej reakcje oraz mając na uwadze jej dotychczasowy tryb życia, przebieg leczenia oraz zapisy w dokumentacji leczenia psychiatrycznego, psychologicznego. W niniejszej sprawie biegły psychiatra swoje wnioski oparł nie tylko na badaniu powoda i wywiadzie od niego, lecz również całej zgromadzonej dokumentacji medycznej oraz również opinii psychiatry złożonej w sprawie karnej. W tym kontekście wnioski do jakich doszedł, sąd uznał za wiarygodne i oparł się na tej opinii dokonując ustaleń w niniejszej sprawie. Wniosek pozwanych o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii psychiatry sąd uznał za niezasadny i zmierzający do przedłużenia postępowania i jako taki oddalił. Podkreślić należy, że opinia biegłego ma wyjaśnić okoliczności wymagające wiedzy specjalistycznej. Sąd nie ma obowiązku dopuszczać dowodu z opinii biegłego aż strona będzie zadowolona z wniosków przedstawionych przez biegłego. Pozwani nie wykazali, aby biegły psychiatra popełnił błędny metodologiczne, opinia była niezrozumiała, nielogiczna, wnioski w niej zawarte nie miały uzasadnienia.

### **ZGŁASZANE SKUTKI POBICIA W UZĘBIENIU POWODA**

W odniesieniu do zgłaszanych przez powoda skutków pobicia w użębieniu sąd uznał, że okoliczności tej powód nie udowodnił i w tym zakresie oparł się na dowodzie z opinii biegłego lekarza dentysty oraz zgromadzonych w aktach sprawy dokumentów.

Opinia biegłego dentysty jest jednoznaczna, wnioski w niej wyciągnięte w sposób pełny, jednoznaczny i zrozumiały wytłuczone a metodologia opiniowania nie budzi wątpliwości. Biegły dentysta opierając się na przeprowadzonym badaniu powoda oraz mając na uwadze zgromadzoną w aktach sprawy dokumentację wskazał, że nie można powiązać zgłaszanych przez powoda uszczerbków w użębieniu z pobiciem. Wskazał, że podczas pobytu na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym nie odnotowano żadnych obrażeń okolic szczęki lub żuchwy. Odnosząc się do zarzutów powoda do opinii biegłego wskazać należy, że brak jest w aktach sprawy wyjaśnienia powodów skierowania J. M. na badanie rtg głowy. Wiadomo jedynie, że badanie takie wykonano, co wydaje się naturalne w kontekście zadawania ciosów w głowę i konieczność zweryfikowania czy nie doszło do uszkodzeń kostnych w czaszce powoda. Przedłożone wydruki zdjęć powoda wskazują, że miał krwiaki pod oczami, nie ujawniają sińców, krwiaków w obrębie szczęki, żuchwy. Ponadto gdyby powód zgłaszał dolegliwości w zakresie użębienia zostałyby to odnotowane w dokumentacji medycznej. Biegły dentysta wskazał przy tym, że zwykle obrażenia w postaci złamania zęba wymagają natychmiastowego zabezpieczenia z uwagi na ostre krawędzie złamanego zęba, które powodują kaleczenie okolicznych tkanek. Ponadto takie obrażenia



zwykle pozostawiają ślady – siniaki, zdrapania. Wydruki zdjęć powoda nie ukazują takich cech w okolicach szczęki, żuchwy. Powód do stomatologa udał się dopiero po 3 miesiąca – 7 lutego 2013 r. Nie można uznać za zasadne twierdzeń powoda, że nie miał możliwości wcześniejszego stawienia się do stomatologa z uwagi na unieruchomienie kończyny dolnej, albowiem powód nie miał takich przeszkód aby leczyć się u lekarza rodzinnego oraz poradni chirurgicznej, czy w poradni zdrowia psychicznego. Do tych lekarzy bez problemu dojeżdżał.

Dalej wskazać należy – za biegłym stomatologiem – że również lekarz rodziny w dniu 5 listopada 2012 r. nie odnotował żadnych obrażeń okolic żuchwy i szczęki, wskazując jedynie na krwiaki okolic oka prawego i lewego.

Zdjęcia AP czaszki i boczne czaszki uniemożliwiają dokonanie oceny korzenia zęba 45, gdyż zęby boczne nakładają się na siebie. Zdjęcia te były wykonywane celem stwierdzenia ewentualnych uszkodzeń twarzoczaszki, a nie stanu uzębienia.

Ponadto wskazać należy, że powód od 1983 roku cierpi na nadciśnienie tętnicze i chorobę wieńcową, w 2005 r. przeszedł zawał a od 2010 r. choruje na cukrzycę w związku z czym zażywa tabletki. Nadciśnienie oraz cukrzyca predysponują do rozwinięcia się u powoda zapalenia przyzębia. U powoda aktualnie stwierdza się zaawansowaną chorobę przyzębia, która ma wpływ na ich rozchwianie.

Podczas pierwszej wizyty u stomatologa po pobiciu w zaświadczeniu lekarz S. G. nie stwierdził uszkodzenia lub rozchwiania innych zębów – usunął złamany ząb 45. Następną wizytą miała miejsce dopiero po roku od przedmiotowego zdarzenia.

W dokumentacji medycznej brak adnotacji o złamaniu elementu retencyjnego protezy górnej – druciany haczyk zakotwiczony o ząb 17. Ze względu na fakt, że ząb ten został usunięty 28 stycznia 2015 r. brak jest możliwości oceny, czy uszkodzenie to miało związek z pobiciem.

W odniesieniu do zarzutów powoda należy wskazać, że biegły wskazał, że to choroba przyzębia była czynnikiem prowadzącym do rozchwiania zębów i wniosek biegłego w tym zakresie jest jednoznaczny, wykluczając możliwość przyjęcia że zgłaszane obrażenia są skutkiem pobicia. Biegły jednocześnie wskazał na trudności związane z opiniowaniem w niniejszej sprawie, wynikające z braku dokumentacji stomatologicznej sprzed wypadku, a w zasadzie zaniechania leczenia stomatologicznego przez powoda po 1993 r. oraz znaczą odległość czasową pomiędzy zdarzeniem a wizytą u stomatologa, co siłą rzeczy rzutuje na możliwości wyciągania kategorię wniosków w niniejszej sprawie. Należy jednocześnie wskazać, że postępowaniu karnym biegły z zakresu medycyny sądowej wykluczył istnienie związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy pobiciem a złamaniem zęba 45 (k.148), co potwierdza prawidłowość wniosków biegłego stomatologa. Subiektywne niezadowolenie powoda z wniosków opinii nie jest dostateczną podstawą do dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej biegłego stomatologa, stąd wniosek ten został oddalony.

### **SZKODA W MAJĄTKU POWODA**

Sąd uznał za zasadny zwrot kosztów leczenia zakupu soli (...) i fastum z 19 listopada 2012 r. za kwotę 28 zł (k.38). Powodowi w trakcie leczenia w poradni chirurgicznej po zdjęciu unieruchomienia na kończynie dolnej zalecono stosowanie kąpiele w soli oraz stosowania leków przeciwzapalnych w związku z utrzymującą się na tej stopie niewielką opuchlizną. Biorąc pod uwagę zgromadzoną dokumentację medyczną, opinię biegłego chirurga oraz datę zakupów powyższych leków sąd uznał, że pozwani wini zwrócić powodowi kwotę 28 zł.

W odniesieniu do uszkodzenia szyby czołowej i anteny samochodowej w samochodzie powoda wskazać należy, że wyrok karny nie obejmuje zachowania K. S. polegającego na uszkodzeniu mienia powoda. Postępowanie karne w tym zakresie zostało wyłączone do odrębnego rozpoznania i wobec niewykrycia sprawcy umorzono. Dokumentacja zgromadzona w aktach sprawy karnej oraz postępowania przeciwko nieletniemu nie daje podstaw do przyjęcia że pozwani dokonali powyższych zniszczeń. Również powód w swoich zeznaniach podał, że nie widział jakoby to pozwani uszkodzili jego pojazd. Swoje roszczenie w tym zakresie opiera na przypuszczeniu i założeniu, że skoro

to oni go pobili to oni również musieli dokonać zniszczenia pojazdu. W tym zakresie to powoda obciążał ciężar udowodnienia, a więc wykazania faktu zniszczenia pojazdu przez pozwanych. Wszelkie przypuszczenia, założenia są niewystarczające do przypisania pozwany odpowiedzialności za te szkody. Dodać należy, że na imprezie na której znajdowali się pozwani byli również inni uczestnicy, spożywający alkohol, którzy w trakcie imprezy lub po jej zakończeniu dokonywali uszkodzeń mienia innych mieszkańców J. i na drodze pozasądowej uregulowali roszczenia właścicieli innych pojazdów, o czym zeznawali pozwani. W tym zakresie powództwo jako nieudowodnione sąd oddalił.

### **ODSETKI**

Orzeczenie sądu przyznające zadośćuczynienie ma charakter rozstrzygnięcia deklaratoryjnego, a nie konstytutywnego.<sup>5</sup> Zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia ma charakter zobowiązania bezterminowego a jego przekształcenie w zobowiązanie terminowe może nastąpić poprzez wezwanie do zapłaty świadczenia. Zgodnie z art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

W tym stanie rzeczy sąd zasądził odsetki ustawowe od dnia następnego po dacie doręczenia pozwanemu M. N. odpisu pozwu – 10 września 2015 r. (k.80) – traktując oświadczenie zawarte w pozwie jako wezwanie do zapłaty. Odsetki ustawowe sąd zasądził do 31 grudnia 2015 r. a od 1 stycznia 2016 r. sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie w związku ze zmianą treści art. 481 § 1 i 2 k.c. od tej daty.

### **ROZLICZENIE KOSZTÓW PROCESU**

Powód wygra proces w 46 %. Pozwani wygrali w 54 % i ponieśli koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej powiększone o opłatę skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 2 417 zł (§ 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – t.j. Dz.U. z 2013 r., poz 461 – w zw.z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - Dz.U., poz. 1800). W związku z wynikiem procesu powód winien zwrócić każdemu z pozwanych 1 305,18 zł.

Artykuł 102 k.p.c. stanowi, iż w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Zasadą jest, że strona przegrywająca proces winna zwrócić przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu (art. 98 § 1 k.p.c.). Artykuł 102 k.p.c. dopuszczający możliwość nie obciążania przegrywającego w całości lub w części kosztami procesu jest wyjątkiem od zasady i jako taki nie może być interpretowany rozszerzająco, wyklucza uogólnienia i może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku. Do kręgu okoliczności branych przez sąd pod uwagę przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i te będące „na zewnątrz” procesu. Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd należą zwłaszcza te dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. W orzecznictwie sądów powszechnych podkreśla się, iż sama zła sytuacja materialna strony nie uzasadnia nieobciążania strony powodowej kosztami postępowania.

Sąd rejonowy doszedł do wniosku, że powód nie powinien być obciążony obowiązkiem zwrotu pozwany poniesionych przez nich kosztów zastępstwa procesowego. Rozstrzygając w tym zakresie sąd miał na uwadze sytuację majątkową powoda, który utrzymuje się z renty w wysokości 927,56 zł, choruje na nadciśnienie, chorobę wieńcową, cukrzycę w związku z czym zmuszony jest wydawać znaczną część swojego świadczenia na lekarstwa. Ponadto sąd miał na uwadze fakt, że rozstrzygnięcie w niniejszym procesie uzależnione było od uznania sądu i wiedzy specjalnej biegłych kilku specjalności co wpływało na prawidłowe ukształtowanie żądania pozwu. Ponadto powód mógł pozostawać w uzasadnionym subiektywnym przekonaniu, że uszczerbki w zakresie uzębienia są konsekwencją pobicia i ból i cierpienie związane z leczeniem stomatologicznym uwzględniać przy konstruowaniu żądania pozwu w zakresie szkód materialnych i niematerialnych. Ponadto należy wskazać, że zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego od powoda na rzecz pozwanych sprzeczne byłoby z zasadami współżycia społecznego mając na uwadze okoliczności, że dopuścili się brutalnego pobicia, naruszając mir domowy powoda, motywację i stopień winy pozwanych oraz

skutki pobicia dla powoda, w tym długotrwały uszczerbek na zdrowiu w zakresie zdrowia psychicznego. Z powyższych względów sąd na podstawie art. 102 k.p.c. orzekł jak w punkcie IV wyroku.

### **KOSZTY NIEOPŁACONEJ POMOCY PRAWNEJ UDZIELONEJ POWODOWI Z URZĘDU**

W niniejszej sprawie w imieniu powoda działał pełnomocnik z urzędu adw. M. K. ustanowiony na mocy postanowienia z 29 lipca 2015 r. W związku z tym sąd przyznał adwokatowi z urzędu od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w G. W.. wynagrodzenie w stawce minimalnej przy wskazanej w pozwie wartości przedmiotu sporu – 2 400 zł (§ 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – t.j. Dz.U. z 2013 r., poz 461 – w zw.z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - Dz.U., poz. 1800), którą powiększył o podatek VAT wynoszący 23 % - 552 zł i łącznie przyznał kwotę 2952 zł, o czym orzekł w punkcie III wyroku.

### **BRAKUJĄCE KOSZTY SĄDOWE**

Zgodnie z art. 113 ust. 1 u.k.s.c. kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Koszty nieobciążające przeciwnika sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji nakazuje ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz osoby, której czynność spowodowała ich powstanie (art. 113 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c.), przy czym jedynie w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może odstąpić od tego obciążenia kosztami.

Powód był zwolniony od kosztów sądowych w całości. Na brakującą kwotę kosztów sądowych składa się: opłata sądowa od pozwu – 1 200 zł, wynagrodzenie biegłego chirurga – 350 zł, wynagrodzenie biegłego stomatologa – 361 zł, wynagrodzenie biegłego psychiatry – 495,60 zł. Łącznie tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa koszty sądowe wyniosły 2 406,60 zł.

Pozwani w związku z tym, że proces przegrali w 46 % powinni zwrócić solidarnie Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w G. W.. kwotę 1 107,04 zł (2 406,60 zł x 46%) tytułem brakujących kosztów sądowych. Na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. orzeczono jak w punkcie V wyroku.

Mając na uwadze okoliczności przytoczone w uzasadnieniu w zakresie dotyczącym nieobciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego na rzecz pozwanych, sąd uznał, że w jego przypadku zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek pozwalający odstąpić od obciążenia go brakującą częścią kosztów sądowych. Na podstawie art. 113 ust. 4 u.k.s.c. orzeczono jak w punkcie VI wyroku.

SSR Andrzej Miszczak

1 por. uchwała Pełnej Izby Cywilnej SN z 8 grudnia 1973 r., sygn. akt III CZP 37/73, (OSN 1974, nr 9, poz. 145); wyrok SN z 22 maja 1990 r., sygn. akt II CR 225/90, (LEX nr 9030); wyrok SN z 11 lipca 2000 r., II CKN 1119/98, (LEX nr 50884); wyrok SN z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, (LEX nr 146356)

2 por. wyrok SN z 5 października 2005 r., I PK 47/05, (Monitor Prawa Prywatnego 2006, nr 4, s. 208)

3 por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, (LEX nr 198509); wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, (LEX nr 327923); wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, (OSN 1981, nr 5, poz. 81); wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, (OSN 1978, nr 11, poz. 210)

4 por. wyrok SN z 22 czerwca 2005 r., III CK 392/04, (LEX nr 177203)

5 tak wyrok SN z dnia 22 lutego 2007 r. sygn. akt I CSK 433/06 (LEX nr 274209), wyrok SN z dnia 28 czerwca 2005 r. sygn. akt I CK 7/05